

1.01 Izvirni znanstveni članek

UDK 929.5Kalister:338(497.4)"18/19"

Prejeto: 30. 11. 2009

Janko Boštjančič

magister znanosti za področje državnih in evropskih študij, Slavina 46, SI-6258 Prestranek

e-pošta: janko.bostjancic@pivka.si

Slavina – rojstni kraj Kalistrove in Gorupove rodbine

IZVLEČEK

Prispevek orisuje Slavino, iz katere so izšli pomembni gospodarstveniki, ki so zaznamovali nacionalno gospodarsko zgodovino v drugi polovici 19. in v začetku 20. stoletja. Prispevek posebej obravnava Janeza Nepomuka Kalistra, ki je začetnik velikega gospodarskega vzpona, ter našteva številne donacije, ki so jih Janez Kalister, za njim pa njegovi dediči, namenjali domačim krajem. Posebej je prikazana tudi zgodovina gradnje velikega šolskega poslopja v Slavini, ki predstavlja največji spomenik Kalistrovi in Gorupovi rodbini v rojstni vasi.

KLJUČNE BESEDE

Slavina, Pivka, Janez Nepomuk Kalister, Marija Kalister, Josip Gorup pl. Slavinjski, Franc Kalister, Janez Sajovic, osnovna šola

ABSTRACT

SLAVINA – THE BIRTHPLACE OF THE KALISTER AND GORUP FAMILIES

The paper describes the village of Slavina, the birthplace of prominent economists who marked the national economic history in the second half of the 19th and the early 20th centuries. Central attention is devoted to Janez Nepomuk Kalister, the architect of remarkable economic ascendancy, and to many donations Janez Kalister and later his heirs gave to their local communities. The paper also outlines the history of the construction of the great school building in Slavina, which stands as the greatest monument to the Kalister and Gorup families in their native village.

KEY WORDS

Slavina, Pivka, Janez Nepomuk Kalister, Marija Kalister, Josip Gorup von Slavinjski, Franc Kalister, Janez Sajovic, the school in Slavina

Uvod

Slavina je danes majhna in nepomembna vas, a vendar je slovenskemu narodu, zlasti v 19. stoletju, dala več, kot je bila glede na svojo velikost "dolžna" dati in več, kot je bilo od nje pričakovati. Zlasti slavinski rojaki iz Kalistrove in Gorupove rodbine so ponesli ime te pivške vasi širom po avstrijskem cesarstvu in ga globoko vtisnili v slovensko zgodovinsko zavest. Čeprav jim domači kraji niso mogli potešiti njihovih gospodarskih apetitov, so jim ostali zvesti in postali njihovi veliki dobrotniki. Z velikimi in majhnimi darovi, s podporo javnim investicijam in s pomočjo posameznikom v stiski so tako Janez Kalister kot njegovi nasledniki ljudem in krajem na Pivki darovali nepredstavljivo veliko.

Pivška kotlina

Slavina leži v Pivški kotlini. To je zemljepisno dokaj zaokrožen prostor, ki sega od Šembij in Koritnic na jugu do Strmce in Gorenj na severu ter od Ravbarkomande na vzhodu do Razdrtega na zahodu.¹ Naravne poteze združujejo Pivško kotlino v bolj ali manj enotno, od sosednjih pokrajin ločeno enoto. V enoto so jo izoblikovale predvsem hidrogeografske razmere – skupno porečje reke Pivke. Dno kotline tvorijo plasti eocenskega fliša, okrog pa je kotlina obdana s hribovi iz krednega apnenca.

Nadmorska višina Pivške kotline je precejšnja; njeno dno se giblje v višinah od 507 do 580 m nad morjem, kraške planote, ki jo obdajajo pa se dvigajo še 300–600 m višje.

"Pivška kotlina" je poimenovanje, ki se uveljavlja v zadnjem času in izpodriva pokrajinsko ime "Pivka", ki je izpričano že leta 1300. Pivka se kot pokrajinsko ime v starih virih pojavlja v oblikah "super Piuca", "supra Piucham", "super Piutham". V vseh primerih je "super" – torej na Pivki. Valvasor omenja prebivalce Pivke kot "Poyker" oziroma po domače "Piuzchene", ki živijo "an der Poykh" (na Pivki).² V zadnjem času se namesto tega pokrajinskega imena uveljavljajo variante Pivška kotlina, Pivška dolina ali pa celo Postojnska kotlina ali pa Postojnsko. K opuščanju imena Pivka je privedlo zlasti nesrečno preimenovanje nekdanjega Št. Petra na Krasu v Pivko po drugi svetovni vojni, s čimer je postala Pivka poleg imena reke in pokrajine tudi ime naselja.

Če opazujemo značaj Pivške kotline iz družbeno-geografskega zornega kota, je to obmejna in prehodna pokrajina. Deželica je bila v zgodovini ujeta med osrednjim, alpskim in primorskim ozemljem.³ Dno kotline iz plodnega fliša in peščenjaka je že pred tisočletji vabilo k poselitvi, gorski obronki in višine h graditvi utrjenih naselij in obrambnih postojank, lahki dohodi in prehodi pa k premikanju ljudstev, vojaškemu osvajanju in trgovskemu prometu. Pivš-

Slavina iz zraka (foto: Igor Marentič).

¹ Fatur, *Ljudje in kraji ob Pivki*, str. 5.

² Kranjc, O pokrajinskem imenu Pivka, str. 141–142.

³ Perko, *Slovenija. Pokrajine in ljudje*, str. 368.

ka kotlina je bila vedno pomembna prehodna stopnica na poti proti morju ali od morja, saj na dolgi alpski in dinarski črti ni nižjega prehoda iz notranjosti do morja in obratno, kot so Postojnska vrata.⁴

Območje ni bilo gospodarsko nikdar posebej pomembno, saj je bilo polja malo, precejšnja nadmorska višina in ostra klima pa sta zmanjševali pridelek, tako da je hrane za številčno prebivalstvo pogosto zmanjkovalo. Ljudje na Pivki so bili zato vedno primorani si služiti kruh tudi s furmanstvom, trgovanjem ali pa odhajati za občasnim ali stalnim delom v bližnje ali daljne kraje.

Slavina

Tudi okolica Slavine je bila poseljena že v pradednini. V bližini vasi je odkritih več pomembnih arheoloških najdišč. Gradišče (635 m), ki se dviga nad vasjo, je bilo eno največjih utrjenih naselij ob zahodnem robu Pivške kotline. Začetek poselitve na Gradišču sega morda že v mlajšo bronasto dobo. Zelo verjetno pa je bilo Gradišče poseljeno neprekinjeno vso starejšo in mlajšo železno dobo.⁵ Slovanska naselitev se je naslonila na prazgodovinsko kulturno območje. Stara slovanska središča se rada držijo stičnega pasu med flišno in apneno podlago, kjer se pojavlja bogastvo vodnih izvirov in to je

značilno tudi za območje vasi Slavina. Slavina je tako bila eno najmočnejših slovanskih poselitvenih jeder na Pivki, kar dokazuje tudi sedež velike prazupnije. Glede na patrocinijske in patronatske gre za prazupnijo iz poznega 10. stoletja, prvič omenjeno z župnikom ("plebano de Slavina") v papeški taksa-ciji tržaške škofije leta 1272. Nad župnijo je imel sprva pravice tržaški škof, leta 1404 pa je bila inkorporirana tržaškemu arhidiakonatu in kanonikatu.⁶ Leta 1791 je župnija prišla pod cesarski patronat in je tako pravica nastavljanja župnika v Slavini prešla na cesarja.

V slavinsko župnijo je vse do konca 18. stoletja spadal večji del Pivške kotline. Šele leta 1794 je postojnski vikariat postal samostojna župnija, tako da je slavinska župnija v 19. stoletju obsegala slavinsko duhovnijo z vasi: Slavina, Šelce, Koče, Žeje, Prestranek, Nemška vas; štivansko duhovnijo z vasi: Matenja vas, Grobišče, Rakitnik; šentpetrsko duhovnijo z vasi: Št. Peter, Radohova vas, Hrastje, Petelinje, Gradec, Klenik, Trnje in Palčje.⁷

Ob pravno formalni ureditvi lokalne samouprave v habsburški monarhiji s Provizoričnim zakonom leta 1849 je Slavina postala glavna občina, ki je ob štetju prebivalstva leta 1880 obsegala naslednje vasi: Grobišče s 131 prebivalci, Koče s 314 prebivalci, Matenjo vas s 227 prebivalci, Orehek s 350 prebi-

Središče vasi Slavina okoli leta 1825: detajl oltarne slike Marijinega vnebovzetja Matevža Langusa (foto: Janko Boštjančič).

⁴ Kos, Pivka v srednjem veku, str. 5–10.

⁵ Horvat, Notranjska na začetku rimske dobe, str. 188.

⁶ Höfler, *Gradiivo za historično topografijo*, str. 169–172.

⁷ Leta 1828 se je iz šentpetrske izločila trnjska duhovnija, ki je zajemala Trnje, Palčje in del vasi Klenik.

Slavina na karti franciscejskega katastra iz leta 1826 (ARS, AS 176, Franciscejski kataster za Kranjsko, k.o. Slavina (178), katastrska mapa št. VI in VII).

valci, Prestranek s 93 prebivalci, Rakitnik s 243, Slavino s 454 in Žeje s 107 prebivalci.⁸ Število prebivalstva je po vaseh na Pivki strmo rastlo vse do zadnjih desetletij 19. stoletja. Leta 1809 je Slavina tako štela 336 prebivalcev, leta 1821 387 in leta 1869 428. Število prebivalstva je nato še naraščalo, tako da je Slavina leta 1881 štela že 454 prebivalcev, potem pa je število prebivalstva zaradi izseljevanja, najprej v Brazilijo in potem v Severno Ameriko, začelo upadati. Proti koncu 19. stoletja je izseljevanje postalo že resen problem, saj se je na njegovem vrhuncu, samo v letu 1896, iz slavinske župnije izselilo 270 ljudi.⁹

Janez Nepomuk Kalister

Janez Nepomuk Kalister¹⁰ se je rodil 9. maja 1806 v Slavini, pri Milharjevih.¹¹ Oče je bil Andrej,

mati pa Marija, z deklinškim priimkom Ižanc. Še isti dan je bil krščen, zanimivo pa je, da je v krstni knjigi napačno vpisan kot Janez Krstnik, čeprav je povsem logično, da je bil krščen kot Janez Nepomuk, saj je bil rojen teden dni pred godom Janeza Nepomuka (16. maja) in je po tedanji navadi dobil ime po koledarju najbližjega pomembnejšega svetnika, nenazadnje pa je to ime tudi sam uporabljal.¹² Bil je prvorojenec in je imel še štiri brate in dve sestre. Pivške kmetije so majhne in razdrobljene,¹³ zato je Milharjevo posestvo s pol grunta sodilo med srednje velike. Posestvo je bilo podložno župnijski

številko Slavina 44, domače ime pa je Črnačevi.

¹² Župnijski arhiv v Slavini, Krstna knjiga št. VI A (1804–1832). V tistem letu podatki niso bili direktno vpisani v krstno knjigo, ampak gre očitno za prepis.

¹³ "Pervak in morda vir vseh družih (vzrokov žalostne zaostalosti) je po mojih mislih predrobno razkosanje posestev. Da so nekdaj na Pivki posestva večje bile, ni dvomiti, zakaj Bog ni vseh Pivčanov ob enem z oblakov v dolino vergel temu kakor drugod so se tudi na Pivki ljudje po rodu množili in se še množe. Al nespametna skrb staršev obema ali vsem trem morda celo štirim sinom lastni dom zapustiti, je koč za koč na kup zidala in krog koč polja mervila... Kakošna je tedaj na Pivki, si lahko misliš, posebno če ti še povem, da v 16 vaseh, ki spadajo pod slavinsko faro, lahko na perste svoje levice sešteješ vse posestnike, kateri imajo po celo zemljo ali čez, in morda Ti bo mezinec še od več." Novice, št. 23, 6. 6. 1860, str. 177–178, Kmetovanje na Pivki.

⁸ Novice, št. 17, 27. 4. 1881, str. 141, Ozir po domovini/Prebivalci političnega okraja Postojnskega po številjenji koncem leta 1880.

⁹ Zabukovec, Slavina, str. 45.

¹⁰ Čeprav priimek Kalister v Sloveniji ni prav pogost, se v Slavini pojavlja že v najstarejših matičnih knjigah (1631) in ga zasledimo relativno pogosto. Zabukovec omenja ravno Milharjevo hišo kot rojstno hišo Kalistrove rodbine. Prim: Zabukovec, Slavina, str. 297.

¹¹ Milharjeva hiša je nosila hišno številko 43, danes ima hiša

Hiša Slavina št. 44, nekdanja Milharjeva hiša, v kateri sta bila rojena Janez Nepomuk Kalister in njegov nečak Franc Kalister (foto: Janko Boštjančič).

cerkvi v Slavini. Rojstna hiša Janeza Nepomuka je ohranjena in nakazuje nekoč močno gospodarsko enoto, kjer so kmetovanje najverjetneje dopolnjevali s furmanstvom in trgovanjem. Janezov stari oče je bil župan, kar nakazuje pripis v mrliški knjigi z dne 26. junija 1798 ob njegovi smrti, ki pove, da je bil Andrej Kalister, župan (decanus), "od vojaka novince skozi grlo z mečem preboden in je takoj izdihnil".¹⁴

Na vojaštvo pa se veže tudi legenda o izvoru izrednega bogastva Janeza Kalistra, ki govori o tem, da naj bi k Milharjevim nekaj let po odhodu francoske vojske iz naših krajev prišla dva Francoza in prosila za prenočišče. Gostoljubno so ju sprejeli in v prepričanju, da nihče ne pozna njunega jezika, sta se francoska vojaka sproščeno pogovarjala o tem, kje sta pred leti zakopala zaklad, ki naj bi ga naslednji dan izkopala. Mladi Janez pa naj bi razumel francosko in naj bi skrivoma prisluškoval njunemu razgovoru. Ponoči je vstal in na kraju, ki sta ga opisala francoska gosta, res našel zaklad, ga izkopal in skril na drug kraj. Francoza sta tako naslednji dan razočarana zapustila naše kraje, Janez Kalister pa je pridobil kapital, s pomočjo katerega je v naslednjih letih zgradil pravi finančni imperij.¹⁵

Kljub pogostosti pojavljanja te legende gre verjetno le za ljudsko razlago tega izjemnega gospodarskega vzpona. Janez Kalister se je že pri devetnajstih letih leta 1825 poročil z leto dni starejšo Marijo Bole, Žnidarjevo iz Koč. Kljub temu, da je bil prvorojenec, je zapustil domačo kmetijo in se preselil v Koče, kjer je gospodaril na Žnidarjevi, pol grunta veliki kmetiji.¹⁶ Čeprav se je v literaturi pogosto navajalo, da ni imel otrok in je tako tudi splošno prepričanje, sta se mu v zakonu rodila dva otroka. Hči Helena se je rodila 18. aprila 1827,¹⁷ a je že po devetih mesecih umrla. Kot vzrok smrti je v mrliški knjigi vpisana *dysenteria* – griža.¹⁸ Dne 2. julija 1836 se je Janezu in Mariji Kalister rodil še sin Janez,¹⁹ a tudi ta je umrl že 3. marca 1847 v Trstu. Poleg teh dveh zakonskih otrok pa je Janez Kalister imel z Leno Bizjak iz Zaloga še dva nezakonska

ličnih variantah slišal že kot otrok. Tudi kasneje sem jo, prav tako v različnih variantah, slišal tudi drugod, kjer sem se zanimal za Kalistrovo in Gorupovo rodbino. V eni od variant mi jo je povedal tudi Alfred Whycombe Gorup, pravnuk Josipa Gorupa pl. Slavinjskega, ki živi v Londonu.

¹⁶ Domačija pri Žnidarju, nekoč Koče 6, je danes pri Zadniku, Koče 33.

¹⁷ Župnijski arhiv v Slavini, Krstna knjiga št. VI A (1804–1832).

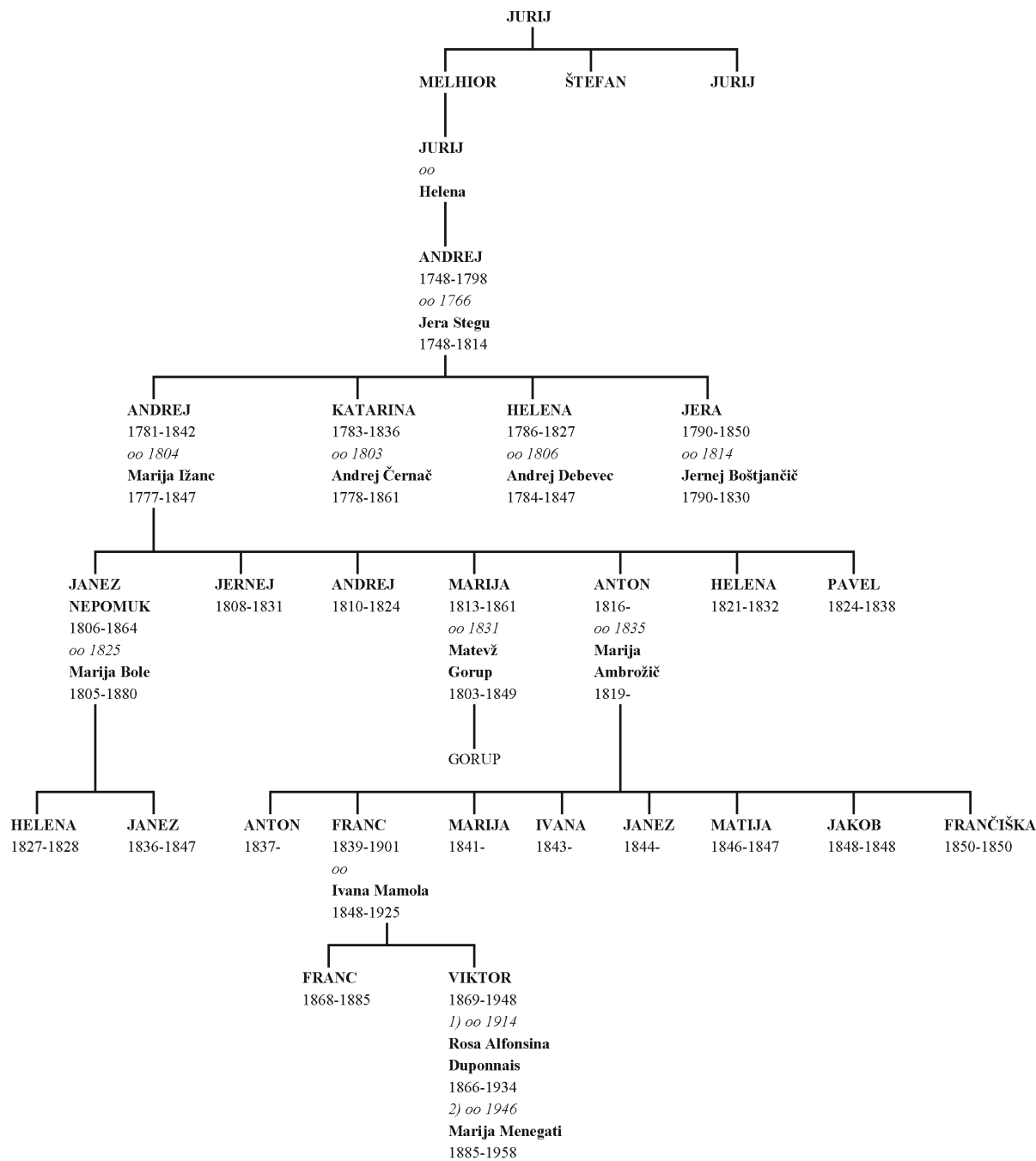
¹⁸ Župnijski arhiv Slavina, Mrliška knjiga št. III (1812–1833).

¹⁹ Župnijski arhiv v Slavini, Krstna knjiga št. VII (1804–1832, 1834–1878).

¹⁴ Župnijski arhiv Slavina, Mrliška knjiga št. II (1784–1812); prim. Zabukovec, *Slavina*, str. 39.

¹⁵ Legenda je v Slavini splošno znana in sem jo sicer v raz-

RODBINA JANEZA NEPOMUKA KALISTRA

otroka: Janeza, rojenega 18. maja 1852, in Frančiško, rojeno 21. marca 1853.²⁰

²⁰ V oporoki Janeza Kalistra z dne 16. 8. 1857, ki je bila pred smrtjo leta 1864 zamenjana z novo, sta bila ta dva otroka postavljena za glavna dediča, poleg žene Marije Kalister: "... kar je tega druiga mojiga premoženje use kar se ki znaide po zeili Europi use hisbe usi dougovi usi obligazioni usi dnarji kar je u Gešefih use Laste jest zapustim in šenkam in jih za sesar virbe denem da bodo Gospodarji po moji smerti moji otroci u Gratzu rojeni od Lene Bisjak iz Saloga doma. Janes je rojen ta 18. Mai 1852, Franziska je rojena 21. Marz 1853. Te otroke

jest prau za moje otroke spoznam. Ta dva bosta sesar virba od usega mojiga premoženje pres tega kar sem moji ženi Mariji Kalister zgorei zapisau in zapustiu. Mati od teh otrok Lena Bisjak bo jimela žuleinje al užitik po premoženji iz otruci, če se ne oženi in če per otrokih ostane, če bi pa ne mogla iz otruzi živeit pa usaku leitu 2000 fl. Ta dva otroka bosta oba glih gospodarja od moiga premoženje po moji smerti pa li interess (obresti; opomba avtor) bosta dobila od tega premoženje, šele otroci od teh mojib otruk bodo gospodarji čez kapitale in premoženje za dent kamor bodo otli al ponuzat..." V oporoki, ki je bila sestavljena novembra 1864, pred smrtjo Janeza Kalistra, ta dva otroka nista bila več glavna dediča, ampak

O Kalistrovem gospodarskem vzponu je Janez Zabukovec leta 1910 zapisal: *"V solo ni hodil, ker je takrat še ni bilo v Slavini. Nekoliko brati in za silo kaj zapisati se je naučil kasneje. Kmetoval je po stari pivški navadi, večinoma s kravicami, začel pomalem skupovati domače pridelke, zlasti oves, ki ga je prodajal v Prestranek."*²¹ Začetnih korakov njegovega gospodarskega vzpona ni mogoče natančno obdelati, dejstvo pa je, da je moral biti izredno hiter saj je Janez Nepomuk Kalister v naslednjih letih kupil na Pivki nekaj hiš in več kmetij, že leta 1846 pa tudi postojnski dvorec Mühlhofen s pripadajočimi posestvi. Dvorec je zasnovan kot dvonadstropna stavba in stoji ob postojnski župnijski cerkvi.²² Posest dvorca je obsegala območje pod južnim in zahodnim pomočjem Soviča med župnijsko cerkvijo in sedanjim vhomom v Postojnsko jamo, kar je razvidno iz franciscejskega katastra. H kompleksu dvorca Mühlhofen je sodil tudi mlin pred ponorom reke Pivke v Postojnsko jamo, ki ga danes poznamo pod imenom zadnjega lastnika kot Modrijanov mlin.²³

Ob hitrem vzpenjanju po lestvici uspešnih gospodarstvenikov se je Janez Kalister kmalu preselil v Trst. Novice so ob njegovi smrti takole prikazale njegovo delovanje v Trstu: *"...Po preselitvi na Adrijo se le se je spustil v velike špekulacije. Ker sta mu prebistri um in sreča kupoma množila premoženje, raztegnila so se njegova započetja po največjem delu Avstrije. Tisočerm je dajal delo in kruh; izmed tisoč in tisoč opravič imel je tudi najmanjše v vseh natančnostih v svojem spominu; nič se ni zgodilo brez njegovega naročila in njegove vednosti, vse je sam pregledal in preudaril; z železno marljivostjo je delal dan na dan od zgodnjega jutra do poznega večera. Svojim zunanjim služabnikom je vsem lastnoročno dopisoval samo v*

*slovenskem jeziku. Živel je sam jako zmerno in varčno in to je zahteval tudi od svojih podložnikov..."*²⁴

Po kratki bolezni je Janez Nepomuk Kalister umrl v Trstu 17. decembra leta 1864, star 58 let. O njegovi veliki priljubljenosti govori tudi poročilo o njegovem pogrebu, saj naj bi se na njem zbralo na tisoče ljudi. Na zadnji poti naj bi ga pospremlilo 80 duhovnikov, med njimi 25 redovnikov.²⁵ Pokopan je na tržaškem pokopališču pri sv. Ani:²⁶ *"...tamkaj leži tudi rajnki Janez Kalister, kateremu so dali njegovi dediči napraviti sprelep nadgroben spominek – za 4000 goldin.! – se slovenskim napisom – prvim v tem jeziku na ondesnjem katoliškem pokopališču."*²⁷

Janez Kalister je veljal pri sodobnikih za simbol hitrega gospodarskega vzpona in je v časih prebujajoče se nacionalne zavesti označeval slovensko pridnost in bistrost. Zato ne čudi dejstvo, da je zašel tudi v slovensko literaturo. Pisatelj Janez Trdina ga je, verjetno z nekaj pisateljske svobode, v svoji povesti Vrtličnikar opisal takole: *"...Zval se je Kalister. V Trstu sva se nekoliko seznanila in včasih pomenkovala. Bil je, veste, pohleven, ponižen mož, zato pa ga je Bog tako obdaril. Računal je z milijoni, kakor jaz ali kdo drugi s stotinami. Cesarju je zidal trdnjave. Vinski dac je jemal v najem ne za dva, tri okraje, ne za eno, dve kranjski deželi, ampak za velika kraljestva. Služabnikov in pisarjev je imel na regimente, ne na kompanije. Učil se ni v nobeni šoli, navadil se je, ne vem, kje in kako po domače brati in pisati, družega pa nič, niti ni potreboval. Ponujali so se mu največji učenjaki, najprvi doktorji in kako so se veselili, če so prišli v njegovo službo! Bilo je že prijetno, če se je mogel človek z njim pogovarjati. Znal je, veste, besede dobro staviti in jih osoliti, da je bilo kaj smeha, pa tudi poduka. Bral sem več listov, ki jih je pisal svojim dacarjem. Začel je povsod: Gre dobro naš posel? Si mi nakoval kaj dosti grošev? Potem je pa gotovo prifrčala kaka burka, n. pr.: Ali so vaše punčike kaj skočne in okrogle? Ali si dobil kaj fletno Miciko? Ali se nič ne shajate in ne vrtite? Ste že preštudirali globočino vsem policem? In tako je šlo naprej. Proti zadnjemu, da čujete, kako jih je modro učil in opominjal, da naj mu opravljajo pridno in zvesto svoje delo. Pridnim je priboljšal, da je kaj zaleglo, nemarne je pa zapodil brez milosti in je prav storil. Zdaj pa uganite, s čim je začel on! Še z manj ko z nič. Po starših je podedoval še nekaj dolga in morda veliko bolh. Šel je s trebuhom za kruhom, služil za konjskega hlapca, vozil oves za cesarske kobile in žrebce. Bistra glavica je videla, da nese ta beratija debela in*

sta bila uvrščena v krog ožjih sorodnikov in sta prejela skupaj 50.000 goldinarjev. Josip Gorup in Franc Kalister sta bila postavljena za njuna skrbnika in naj bi poskrbela tudi za njuno izobraževanje. Kopijo oporok iz Državnega arhiva v Trstu mi je priskrbel Alfred Whycombe Gorup, za kar se mu na tem mestu zahvaljujem. Življenjska zgodba Janeza in Franciške Bizjak je žal zelo slabo poznana. Ob smrti Janeza Kalistra sta se šolala v Padovi. Janez je pozneje študiral kemijo na Politehniku v Zürichu (1873–1875) in je tam leta 1878 tudi doktoriral. V letih 1879–1882 je bil docent kemije ne Politehniku, v letih 1882–1895 pa profesor na veterinarski šoli v Zürichu. Leta 1873 se je poročil s Hermino Aloisio von Barbieri in po njej prevzel priimek, tako da ga v virih najdemo pod imenom Johann Barbieri. Veliko se je ukvarjal s fotografiranjem. Od leta 1880 pa vse do smrti leta 1926 je poučeval fotografijo na Politehniku v Zürichu in leta 1889 postal tudi profesor za to področje. Več let je bil tudi predsednik združenja fotografov in Kluba fotografov iz Züricha. Podatki so povzeti po spletnem Historisches Lexikon der Schweiz: <http://www.hls-dhs-dss.ch/textes/d/D31292.php>. Nanje me je opozoril Andrej Smerdu iz Postojne, za kar se mu iskreno zahvaljujem.

²¹ Zabukovec, *Slavina*, str. 195. V Prestranku je bila od leta 1728 podružnica cesarske kobilarne v Lipici.

²² Hiša danes nosi številko Tržaška cesta 2, v njej je sedež izpostave Banke Koper.

²³ Sapač, *Grajske stavbe v osrednji Sloveniji*, str. 78–80.

²⁴ Novice, št. 52, 23. 12. 1864, str. 429–430, Dopisi. V Trstu. Oporoka Kalistrova.

²⁵ Prav tam.

²⁶ V zgoraj omenjeni oporoki z dne 16. 8. 1857, ki jo je pozneje razveljavil in zamenjal z drugo, je Janez Kalister želel biti pokopan v Slavini: *"Mene morejo v Slavno pokopat kir so moji starši pokopani en Štaingrab se more naredit de bo 2000 fl koštau kir bom jest pokopan rečem dva taužent goldinarju tu se more plačet iz premožene od mojih 2 virbu..."*

²⁷ Godina-Verdelski, *Opis in zgodovina Trsta in njegove okolice*, str. 112.

zlata jajca. Jel je skupljevati in prevažati krmo na svoje ime. Tako si je naredil zastavo. Milijone je privabil v svojo mošnjo šele, ko je preskočil prag domače ubožnosti in zašel v Trst in tuje kraje. Ljudje so mislili: Kranjec je gumpcec in se ga niso ustrašili, ali kmalu jim je pokazal, da tuji modrijani niso kos kranjskim gumpcem. Ne vem, kdo je znal že tako coprati, da je trebal samo reči: Miza, ribtaj se! pa so priskakale tisti trenotek sklede od vseh strani, polne najslajših jedi, precej za njimi pa butilje, polne najslajših vin. Tak umetnik, vidite, je bil tudi Kalister. Odprl je mošnjo pa so leteli vanjo cekini in bankovci, da jih ni mogel šteti. Česar koli se je lotil, vse, vse mu je usipalo dobiček: kupčija dobiček, prodaja dobiček, vsak berat in posel nič kot dobiček. Dostikrat sem slišal, če bi bil on ves svoj imetek izpremenil v tolarje, da bi bil z njimi posul lahko, kakor s peskom in grubom vso cesto od Trsta pa noter do Dunaja. Tak Kalister se je do zdaj rodil res da samo eden, po njegovem bogastvu ne kaže hrepeneti. Ali te tri reči vem iz svoje izkušnje, da veljajo za naše rojake sploh... Kalister pa mi je rekel: Matiček, ne bodi neumen! Ne zaničuj svojih rojakov! Kranjec je top in uboga para, dokler čepi doma, dokler meni, da ga Bog ni vstvaril za družega nego za kajžarja ali za stokajočega, čez glavo zadolženega gruntarja, za večnega trpina in metlo, s katero sme pometati vsak škricman. Kadar se pa naš človek gane in hoče kaj več postati in se začne skušati z drugimi, ga ni več poznati, tako se ves izpremeni in prerodi. Nerodnost, okornost, nevednost padajo od njega kakor verige od jetnika. V enem letu se nauči več nego kak tuj kmet v desetih; dirjaje naprej pusti za sabo, če ne odneha, vsakega družega obrtnika in trgovca. Ne boj se, Matiček! Kranjci nosijo v sebi zlatega mačka. Kadar se tega zavedo, naj se jim skrijejo tujci. Če oni štejejo groše, tolčemo mi iz svoje kranjske glavice srebrnjake, za njihove tolarje jim kažemo cekine. Dokler ne odrinemo od doma, je naš razum menda uklet, da si ne znamo pomagati; vsak pritepenec nas strahuje in spodriva. Ko pa se doselimo mi med tujce, jim povračujemo to krivico z obilno mero in z dvojnimi obrestmi. Kalister je govoril v vseh teh rečeh pravo resnico."²⁸

Josip Gorup in Franc Kalister – dediča Janeza Nepomuka Kalistra

Josip Gorup je bil sin Marije Gorup, rojene Kalister, sestre Janeza Nepomuka. Leta 1831 se je Marija poročila na Smodnikovo kmetijo z Matevžem Gorupom, najstarejšim sinom in dedičem kmetije. Smodnikova kmetija je bila manjša, četrtr grunta, podložna postojnski graščini.²⁹ Josip Gorup, rojen 6. aprila 1834, je bil tudi prvorojenec in je imel še brata Andreja in Franca ter sestri Marijo in Ivano. V Slavini takrat še ni bilo šole, najverjetneje

jo je obiskoval v Postojni, vsekakor pa je bil v šolskem letu 1846/47 že v šoli v Gorici. Šolanje je kasneje nadaljeval v Ljubljani, potem pa je odšel k stricu Janezu v Trst in postal njegov glavni prokurist.³⁰ Drugi dedič, Franc Kalister, rojen 24. oktobra 1839, je bil sin Janezovega brata Antona. Rojen je bil v Milharjevi hiši, kakor stric Janez, in je imel več bratov in sester, od katerih pa so nekateri umrli že kot otroci.

Po smrti Janeza Nepomuka Kalistra sta omenjena nečaka postala njegova glavna dediča in sta uspešno nadgrajevala njegovo premoženje. Leta 1876 sta Franc Kalister in Josip Gorup podjetje Kalister&dediči razdružila. Franc Kalister je ostal v Trstu, Josip Gorup pa se je preselil na Reko. Tu je želez gospodarske uspehe v taki meri, da mu gre naziv najbogatejšega Slovenca 19. stoletja in enega najbogatejših Slovencev vseh časov.³¹ Dne 20. junija 1903 je bil Gorup povzdignjen v plemiški stan in si je pri tem nadel naziv Slavinjski (von Slavinjski), kar nakazuje njegovo narodno zavednost in tudi navezanost na rodni kraj.

Župnijska cerkev v Slavini, v ospredju hiša Slavina št. 58, nekdanja Smodnikova hiša, v kateri je bil rojen Josip Gorup pl. Slavinjski (foto: Janko Boštjančič).

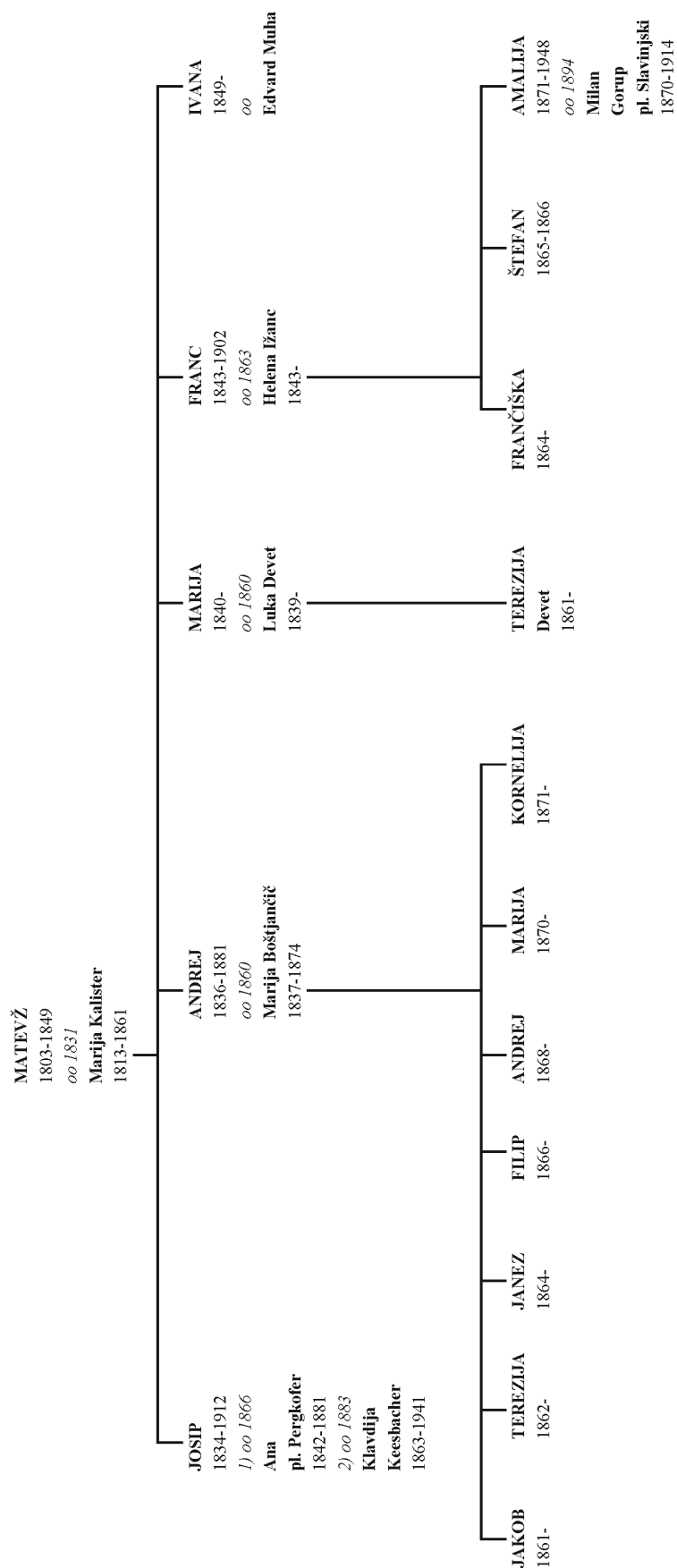
²⁸ Trdina, *Bajke in povesti*, str. 101–104.

²⁹ Pri Smodnikovih je bila hišna številka 30, danes se pri hiši pravi pri Muhčevih, hišna številka 58.

³⁰ Bučič, Josip Gorup pl. Slavinjski – med gospodarstvom, umetnostjo in družino, str. 76.

³¹ Granda, Josip Gorup – najbogatejši Slovenec, str. 329–340.

DRUŽINA MATEVŽA GORUPA

Velika darila domačim krajem

Čeprav sta oba Kalistra in Gorup rojstno vas, domačo župnijo in sploh kraje na Pivki zapustili zgodaj, Josip Gorup in Franc Kalister že kot otroka, so s svojimi darovi pustili v teh krajih neizbrisno sled. Vseh darov, s katerimi so pomagali sorodnikom, drugim posameznikom, soseskam in cerkvam, ni mogoče niti naštet, kaj šele ovrednotiti.

Janez Kalister je za slavinsko župnijo ustanovil več dobrotelčnih ustanov. Zabukovec je tako zapisal: *"Ni je menda župnije na Kranjskem, kjer bi bilo toliko dobrotelčnih ustanov in pa takih, da bi jih bila deležna cela župnija, kakor v Slavini. V tem oziru je Slavina gotovo prva."*³² Leta 1860 je za pospeševanje sadjarstva³³ in govedoreje v slavinski župniji ustanovil poseben sklad, ki je prinašal letno 158 goldinarjev, ki so jih vsako leto na god sv. Janeza Nepomuka v Slavini razdelili najboljšim živinorejcem in sadjarjem.³⁴ Leta 1862 je za potrebe šole v Slavini kupil vrt ob robu vasi v vrednosti 200 goldinarjev. Za šolo v Št. Petru je leta 1855 kupil zemljišče.³⁵ Marija Kalister, Janezova žena, je dala leta 1862 v Kočah, svoji rojstni vasi sezidati cerkev (20.000 goldinarjev) in izkopati ter sezidati velik vaški vodnjak.³⁶ Domačih krajev in sorodstva se je Janez Kalister spomnil tudi ob smrti in jim v svoji oporoki namenil prav neverjetne vsote. Za hišne posestnike v slavinski župniji je zapustil 90.000 goldinarjev, in sicer tako, da so posestniki iz Slavine uživali obresti od 20.000 goldinarjev, posestniki iz Koč prav tako, obresti od 50.000 goldinarjev pa posestniki iz vseh drugih vasi.³⁷ Devetim posameznikom iz ožjega sorodstva je zapustil vsakemu 50.000 goldinarjev in dvajsetim živečim bratrancem po 500 goldinarjev. Kmetom dolžnikom v nekdanjem postojnskem okrožju je odpustil ves dolg. Župnijski cerkvi v Slavini je zapustil 2.000 goldinarjev³⁸ in še 400 goldinarjev za maše. Revežem slavinske župnije je zapustil 40.000 goldinarjev in revežem postojnske

župnije 20.000 goldinarjev kot ustanovo, iz katere so se vsako leto delile obresti. 1.000 goldinarjev je zapustil postojnski bolnišnici.³⁹

Vdova Marija Kalister je po moževi smrti velik del svojega premoženja namenila za pomoč domačim krajem. Izdatno je podprla gradnjo šol v Trnju, Orehku, Štivanu, Studenem... Od cesarske kobilarne je kupila več kot 200 ha velik pašnik, imenovan Ravnik zahodno od Slavine in ga razdelila posameznikom iz Slavine in Koč.

Tudi glavna Kalistrova dediča Josip Gorup in Franc Kalister sta na razne načine pomagala krajem na Pivki. Njun največji dar rojstni vasi pa je bil, ko sta se na ponižno prošnjo slavinskega župnika in soseske, da bi pomagala pri razširitvi premajhne šolske stavbe, odzvala tako, da sta na svoje stroške (20.000 goldinarjev) sezidala novo, veliko šolo in jo podarila domačemu kraju.⁴⁰ Leta 1903 je Josip Gorup izdatno podprl tudi novoustanovljeno Prosto-voljno gasilsko društvo v Slavini in mu omogočil

Vodnjak v Kočah, ki ga je dala leta 1862 postaviti Marija Kalister (foto: Angelika Hribar).

³² Zabukovec, *Slavina*, str. 195.

³³ Sadjarstvo je moralo biti že pred tem v Slavini precej razvito. Leta 1860 je v Novicah izšel članek Kmetovanje na Pivki, ki med drugim pravi: *"...Zdaj pa primi pivškega kmetiča in prigovarjaj mu, naj si nasadi sadnega drevja, in kar Ti bo odgovoril: 'Naš svet ni za to', togoti se ter obsodi ga med zavržence, ki niso vredni več čerhice iz Tvojih ust. Kaj je posebiti lagal? – je in ni. – Da tudi na Pivki sadje obrodi, posebno tepke, češplje in jabolka, je živa priča marsikak vert poln najlepših dreves, ki Ti ponosno nasproti kimajo veje s krasnim sadjem, kadar je letina. Menda se ne motim, če rečem, da na Pivki Slavina v sadjereji zvonec nosi, dasiravno so tudi Slavinci reveži s svojim sadjem, ker imajo premajhne verte in po spašnikih premalo ograd."* Novice, št. 23, 6. 6. 1860, str. 177–178.

³⁴ Postojnsko okrajno glavarstvo, str. 23.

³⁵ Postojnsko okrajno glavarstvo, str. 33.

³⁶ Zabukovec, *Slavina*, str. 114.

³⁷ Prav tam, str. 195.

³⁸ V Slavini so leta 1867 iz Kalistrove zapuščine kupili nove orgle in dva zvana, pri čemer je Kalistrova vdova za veliki zvon dodala še dodatnih 2.000 goldinarjev.

³⁹ Novice, št. 52, datum 23. 12. 1864, str. 429–430, Dopisi. V Trstu. Oporoka Kalistrova.

⁴⁰ Punčah, Iz Slavine, str. 363–364.

Diploma, s katero je Gasilsko društvo Slavina postavilo Josipa Gorupa pl. Slavinjskega za svojega častnega člana. Diploma se hrani v prostorih Gasilskega doma v Slavini (foto: Janko Boštjančič).

nabavo brizgalne, cevi in druge opreme. V zahvalo so mu slavinjski gasilci, kot svojemu največjemu dobitniku, izročili plaketo častnega člana društva.⁴¹ Gorup je leta 1910 s 100 kronami podprl tudi natis knjige Slavina Janeza Zabukovca.

Šola v Slavini

Največji spomenik Kalistrovi in Gorupovi rodbini v Slavini je stavba slavinjske šole.⁴² Šolski pouk se je v Slavini začel leta 1847 po velikem prizadevanju zaslužnega dekana in slavinjskega župnika Jožefa Jurčiča. Za šolo je bila najprej preurejena hiša tik ob župnijski cerkvi, ki jo je župnija podedovala leta 1838. Župniji jo je pogojno zapustila vdova Marija Požar, in sicer za primer, če se ne vrne njen sin, ki je moral leta 1794 k vojakom. Sin se ni vrnil in hiša je prešla v cerkveno last. Najprej so jo uporabljali za mežnarijo, dokler je ni župnik Jurčič predelal za šolske potrebe.⁴³ Ob zahodnem robu

vasi je Janez Kalister leta 1862 kupil prostor za šolski vrt, velik 2.492 m² in zanj plačal 200 goldinarjev.⁴⁴

Šola je postala kmalu premajhna, saj jo je bilo treba razširiti v dvorazrednico, za kar pa v obstoječem šolskem poslopju ni bilo prostora. Soseska je bila za gradnjo nove šole prerevna in zagata je postajala iz dneva v dan večja. Prostor za drugi razred so najprej najeli v eni od sosednjih stanovanjskih hiš, kar pa je bilo lahko le začasna rešitev. Dne 3. januarja 1882 se je v Slavini sestala komisija, ki je poskušala najti rešitev tega problema. Komisija ni našla nobenega izhoda, sklenila pa je zaprositi za pomoč Josipa Gorupa in Franca Kalistra. Župnik Janez Sajovic, ki je prevzel pobudo za izgradnjo šole, se je na Josipa Gorupa obrnil s pismom:

Blagorodni velespoštovani gospod!

Dne 3. t. m. smo imeli v Slavini komisijo zaradi razširjenja tukajšnje šole v dvorazrednico. V sedanjem šolskem poslopju se ne da dobiti prostora za dve šolski sobani, razširiti ni kamo in po spoznanji inženirja ter pametnih izvedenih mož ne kaže drugače, kakor za 2. razred in stanovanje učiteljevo preskrbeti drugi prostor, da se pozida ali vsaj prezida za to potrebo. G. Geržina ponuja Kuharjevo hišo za 1000 gld; Šurkelj bi svojo dal za kakih 800 gld, toda pri obeh bi ostal le prazen prostor, ker bi bilo treba vse podreti in na novo zidati; drugi spet ugibajo, da najbolje bi se izhajalo, ako bi se dobila po pametni ceni in uredila Milharjeva hiša, ktera utegne biti tudi kmalo naprodaj. Soseska se ne bi branila šole, a boji se velikih stroškov, ktere bi težko zmagala. G. okrajni glavar je dajal upanje, da boste pomagali blagosrčno Vi in g. Kalister v Trstu in mi priporočal, naj podprem še jaz njegovo prošnjo. Vem blagorodni gospod, da se ne utegnete dolgo muditi; torej bo moja prošnja tudi kratka. Verjemite mi, da je revščina res velika, v polovici hiš se gotovo ne dobi po 10 kr. gotovih, ko bi šel človek iskat, živež je večidel v botegah, zato pa tudi dolg. Brez izdatne pomoči bi se res le z veliko težavo kaj naredilo. Nas blagovolite velikodušno pomagati o tej priliki, bo to dobro delo, ki se bo v soseski tudi poznalo in dolgo pomnilo, imelo hvalo pred svetom in pred Bogom. "Qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellae in perpetuas aeternitates". Daniel 12,3.⁴⁵

Prosim ne zamerite mi prošnje, saj me ne boste našli nadležnega kjer ni velike potrebe. Zanašaje se ugodnega odgovora ostajam z vsem spoštovanjem

Vam vdani

Janez Sajovic

V Slavini 7. januarja 1882⁴⁶

⁴¹ Čuk, O dveh slavenskih društvih, str. 429.

⁴² Šolski pouk je v tej stavbi potekal od leta 1891 do 1964. Za tem je bila namenjena za stanovanja, v devetdesetih letih nekaj časa prazna, leta 1998 pa jo je od Občine Postojna kot lastnika, v njem vzelo Kulturno društvo Slavina in jo preuredilo v kulturni dom.

⁴³ Zabukovec, Slavina, str. 281.

⁴⁴ Prav tam, str. 282.

⁴⁵ "...tisti, ki so mnoge pripeljali do pravičnosti, pa bodo kakor zvezde za vso večnost" (Danijel 12,3).

⁴⁶ Župnijski arhiv Slavina, osnutek pisma z dne 7. januarja 1882.

*Mogočno poslopje nekdanje ljudske šole v Slavini
(foto: Janko Boštjančič).*

Franc Kalister je župniku odpisal že čez nekaj dni in odgovoril, da bi bil pripravljen pomagati pri zidanju tamkajšnje šole, če ne bi njegovi farani "... v znani zadevi legata nasprotovali in zapreke delali, ter me silili se z njimi tožariti in po nepotrebnem advokate plačevati...". Franc Kalister je obljubil pomagati pri zidanju šole, ko se bo soseska z njim poravnala.⁴⁷ Očitno je torej pri izvrševanju oporoke pokojnega Janeza Kalistra prišlo do spora med glavnima dedičema in soseskami, ki so bile upravičene do prejemkov iz zapuščine. Kaže pa, da v sporu ni bila ključna slavinska soseska, saj se je spor nanašal tudi na druge vasi oziroma soseske v župniji. Župnik Sajovic je namreč odgovoril, "da naprava drugega šolskega razreda zadeva le vasi Slavina, Koče, Žeje, Selce in Nemška vas; a zastran omenjenega legata imajo govoriti soseske vse velike fare Slavinske, torej tudi iz treh pridruženih kaplanij in poslednjo besedo v tej zadevi ima deželna vlada."⁴⁸ Najverjetneje pa je zaradi tega spora zadeva dve leti mirovala in se je župnik šele v juliju 1884 obrnil na Gorupa in Kalistra in vnovič orisal veliko stisko glede šole: "Potreba za drugi razred je silna, ker en učitelj in ena soba ne zadostuje za ogromno število šolarjev, katerih je s ponavljalno šolo vred čez 200. Za silo smo mogli v najem vzeti nepripravno in nizko sobo pri Figarju, da bomo

mogli jeseni začeti z 2. razredom. Za novo zidanje se pobira pri davkih po 30 odstotkov, a vendar bo več let preteklo preden se bo nabrala zadostna svota, ako nam Bog ne nakloni posebnih dobrotnikov. Vsled tega še enkrat ponižno prosim pomoči za ta blagi namen. Dobrotniki kateri bodo k temu pripomogli, postavili si bodo prelep spomenik, ki bo donášal obilen sad za blagor revnega ljudstva."⁴⁹

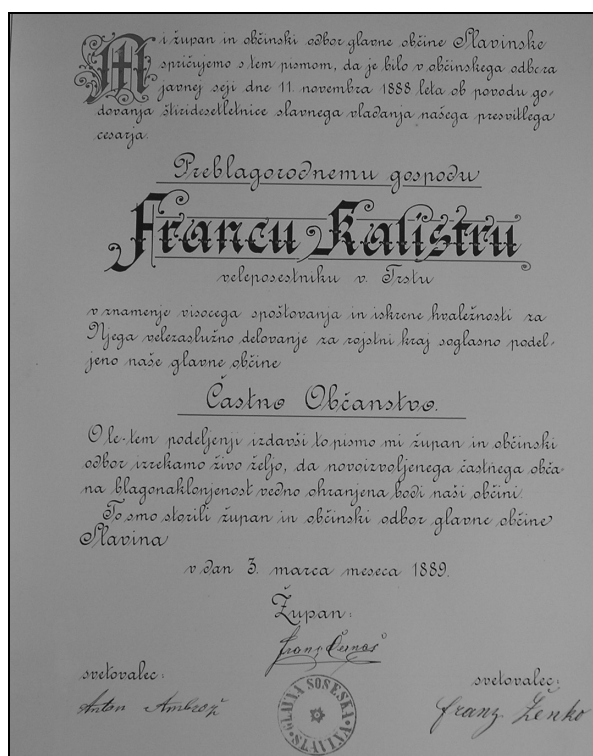
Prošnja je bila tokrat uslišana in 24. julija 1855 so po naročilu Josipa Gorupa in Franca Kalistra kupili hišo št. 53⁵⁰ za 850 goldinarjev, 6. marca 1887 pa še sosednjo št. 52 za 650 goldinarjev. Dediča Janeza Kalistra pa nista ostala samo pri tem, da domači občini pomagata pri zagotovitvi prepotrebne drugega razreda. Sklenila sta sama, na svoje stroške sezidati novo, veliko šolsko poslopje in ga podariti slavinski občini. Leta 1888, ko so se po vsem cesarstvu vrstile slovesnosti ob 40-letnici vladanja cesarja Franca Jožefa, je bil tako v Slavini že položen temeljni kamen za novo šolo. Gradnjo je prevzel zidarski mojster Franc Geržina. Začela se je v juniju 1888, končala pa leta 1891. Stavba je dolga 22,60 m, široka 11 m, na hrbtni strani je še stopniščni blok, dolg 6 in širok 11,60 m. Stavbo odlikuje bogata kamnoseška oprema, velika okna in svetli prostori.

⁴⁷ Župnijski arhiv Slavina, dopis Franca Kalistra z dne 17. januarja 1882.

⁴⁸ Župnijski arhiv Slavina, osnutek pisma z dne 20. januarja 1882.

⁴⁹ Župnijski arhiv Slavina, osnutek pisma z dne 22. julija 1884.

⁵⁰ Skupaj s hišo so takrat kupili tudi veliko ogrado ob potoku Slavinsčku, zahodno od Slavine.

Diploma, na podlagi katere je Franc Kalister postal častni občan glavne občine Slavina. Ovitek krasijo emajlirane inicialke prejemnika (foto: Janko Boštjančič).

Otvoritvena slovesnost z blagoslovom nove šole je bila v četrtek 12. novembra 1892. O njej je poročal Učiteljski tovariš takole: "Redka in prelepa slovesnost se je vršila pri nas v četrtek 12. listopada. Blagorodna gospoda rojaka Kalister v Trstu in Gorup v Reki sta postavila pred tremi leti, l. 1888 v spomin 40letnice cesarja Franciška Jožefa vladanja temeljni kamen za novo šolsko poslopje. To lepo poslopje ima tri učne sobe, spodaj stanovanje za nadučitelja z vsemi potrebnimi prostori. Dovršilo se je to jesen in se blagoslovilo zgoraj omeneni dan. Že poprej se je pripravljalo, kar mogoče za slovesnost tega dne. Hvaležni občani so postavili mlaje, tri slavoloke z dvema napisoma, katerih jeden je imel pri vходу v veliko vas Slavino napis: "Slava našim dobrotnikom junakom!" in drugi pred novo šolo: "Božji blagoslov hiši in dobrotnikom!" Približal se je omeneni dan, pa ž njim tudi slabo vreme. Mislili in želeli smo, da bi se bila preblaga dobrotnika slovesnosti sama udeležila, a dobili smo sporočilo od jednega, da je malo obolel, a drugi si vsled slabega vremena ni upal na pot. Žal, a napovedana slovesnost se je morala izvršiti. Došli so: c. kr. okrajni glavar marki pl. Gozani iz Postojine, c. kr. okrajni šolski nadzornik Iv. Thuma, gospoda ekspozita iz Št. Petra in Trnja, ves krajni šolski svet, zidarski podjetnik g. Fr. Gržina, blagi šolski prijatelj g. Franc Dekleva in mnogo drugega priprostiga ljudstva. Veliki zvon vabi ob ½ 10 uri k slovesnosti in ob ½ 11 uri naznani topič in ubrano zvonjenje vesel pričetek. Šolska mladina,

skupaj okoli 200, zbere se v stari šoli, iz katere koraka z lepo zastavo pred župnijsko poslopje, od koder gre spet paroma v cerkev in za njo vsa cerkveno oblečena duhovščina... Takoj po blagoslovu sledi izvrsten govor častitega duhovnega svetnika,⁵¹ ob jednem krajnega šolskega predsednika, kateri govori nekako kazeje na križ, ki se je ravnokar med blagoslovom na steno obesil, rekoč: "Hvala večnemu Bogu, da nam je dal zdravje čakati današnje slovesnosti in hvala mu, da ni pri zidanji zgradbe kake nesreče. Druga hvala gre plemenitima, rodoljubnima našima rojakoma gg. Kalistru in Gorupu, ki sta nam brezplačno zgradila tako lepo, prostorno šolo. Bog povrni tisočero blagima dobrotnikom!..."⁵²

Slavinska občina je bila s pridobitvijo nove šole rešena velikih skrbi, zato je občinsko predstojništvo že med gradnjo šole sklenilo velikima dobrotnikoma podeliti častno občanstvo. V Trstu je ohranjena

⁵¹ Slavinski župnik Janez Sajovic je bil leta 1890 imenovan za knezoškofovskega duhovnega svetnika. Kasneje, leta 1893 ga je cesar odlikoval še z zlatim križcem s krono za zasluge. Leta 1899 je postal kanonik ljubljanskega stolnega kapitlja, 26. novembra 1906 pa ga je papež imenoval za ljubljanskega stolnega prošta.

⁵² Punčah, Iz Slavine, str. 363–364. Simon Punčah je bil nadučitelj v Slavini od leta 1890 do 1898. Opravljal je tudi službo organista in občinskega tajnika. Za službo nadučitelja je poleg brezplačnega stanovanja prejemal 500 goldinarjev letne plače. Prim: Kernel, Organist nekoč in danes, str. 244–254.

diploma⁵³ častnega občanstva, ki jo je prejel Franc Kalister. V imenitno okrašeni mapi je listina, ki se glasi:

Mi župan in občinski odbor glavne občine Slavinjske spričujemo s tem pismom, da je bilo v občinskega odbora javnej seji dne 11. novembra 1888 leta ob povodu godovanja štiridesetletnice slavnega vladanja našega presvitlega cesarja Preblagorodnemu gospodu Francu Kalistru, veleposestniku v Trstu, v znamenje visocega spoštovanja in iskrene hvaležnosti za Njega veleza-sluzno delovanje za rojstni kraj soglasno podeljeno naše glavne občine

Castno Občanstvo.

Ob tem podeljenji izdavi to pismo mi župan in občinski odbor izrekamo živo željo, da novoizvoljenega častnega občana blagonaklonjenost vedno ohranjena bodi naši občini. To smo storili župan in občinski odbor glavne občine Slavina v dan 3. marca meseca 1889.

Župan: Franc Černac

svetovalec: Anton Ambrož

svetovalec: Franc Ženko

Zaključek

V Slavini in na celi Pivki je dobrodelnost rojakov iz Kalistrove in Gorupove rodbine pustila neizbrisne sledove. Žal so bile vse finančne ustanove, ki so jih vzpostavili, bodisi kot podporo revnim ali pa za pospešitev gospodarskega razvoja, izničene z obveznim vojnim posojilom med prvo svetovno vojno in propadom Avstro-Ogrske. Vendar je še veliko stvari na Pivki, ki pričajo o velikem bogastvu, pa tudi veliki dobrotljivosti Janeza Kalistra, njegove žene in njegovih dedičev.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

Župnijski arhiv Slavina
Matične knjige

ČASOPISNI VIRI

Novice, 1860, 1864, 1881

LITERATURA

Bučič, Vesna: Josip Gorup pl. Slavinjski – med gospodarstvom, umetnostjo in družino. *Kronika*, 55, 2007, št. I, str. 75–92.

Cevc, Emilijan, Slavina. *Enciklopedija Slovenije*, 11, Ljubljana 1997, str. 128–129.

Čuk, Alenka: *O dveh slavenskih društvih v luči njihovih pravil*. Slavenski zbornik (zbral in uredil Janko Boštjančič; Kulturno društvo Slavina). Vrhnik: Galerija 2, 2005, str. 427–436.

Fatur, Silvo: Predgovor. *Ljudje in kraji ob Pivki* (ur. Silvo Fatur). Postojna: Kulturna skupnost Postojna, 1975–1985, str. 5–6.

Godina-Verdelski, Jožef: *Opis in zgodovina Trsta in njegove okolice pa še marsikaj drugega o slavjanskih zadevah*. Trst, 1870.

Granda, Stane: *Josip Gorup – najbogatejši Slovenec, pa ne le zase*. Slavenski zbornik (zbral in uredil Janko Boštjančič; Kulturno društvo Slavina). Vrhnik: Galerija 2, 2005, str. 329–340.

Höfler, Janez: *Gradivo za historično topografijo pred-jožefinskih župnij na slovenskem. Primorska: Oglejski patriarhat/Goriška nadškofija/Tržaška škofija*. Nova Gorica: Goriški muzej, 2001.

Horvat, Jana: Notranjska na začetku rimske dobe: Parti pri Stari Sušici, Ambrožovo gradišče in Baba pri Slavini. *Arheološki vestnik*, 46, 1995, str. 187–207.

Kernel, Leon: *Organist nekoč in danes*. Slavina: Kulturno društvo Kernel, 2008.

Kos, Milko: Pivka v srednjem veku. *Kronika*, 24, 1976, str. 5–10.

Kranjc, Andrej: O pokrajinskem imenu Pivka. *Geografski vestnik*, LIX, 1987, str. 141–142.

Perko, Drago et al.: *Slovenija. Pokrajine in ljudje* (glavna urednika Drago Perko, Milan Orožen Adamič). Ljubljana: Mladinska knjiga, 1998, str. 368.

Postojnsko okrajno glavarstvo. Zemljepisni in zgodovinski opis. Postojna: R. Šeber, 1889.

Punčah, Simon: Iz Slavine. *Učiteljski tovariš*, 1891, letnik 31, številka 33, str. 363–364.

Sapač, Igor: *Grajske stavbe v osrednji Sloveniji/III. Notranjska/Med Planino, Postojna in Senožečami*. Ljubljana: Viharnik, 2005.

Trdina, Janez: *Zbrani spisi, VI. Knjiga, Bajke in povesti*. Ljubljana: L. Schwenter, 1909.

Zabukovec, Janez: *Slavina. Prispevek k zgodovini župnij ljubljanske škofije*. Ljubljana: Zadruga tiskarna, 1910.

SPLETNI VIRI

<http://www.hls-dhs-dss.ch/textes/d/D31292.php>

⁵³ Diplomno hrani Narodna in študijska knjižnica v Trstu. Njho me je opozoril g. Milan Pahor iz Trsta, za kar se mu prisrčno zahvaljujem. V župnijskem arhivu v Slavini pa je osnutek te listine, napisan s pisavo župnika Janeza Sajovica. Očitno je on avtor besedila, mogoče tudi pobudnik podelitve častnega občanstva.